

Antti Honkanen

Matkailu kasvaa – mitä ja miten tiedämme matkailusta tilastojen avulla

Suomessa matkailun tilastoinnista vastaa pääasiassa Tilastokeskus, mutta matkailua koskevia tilastoja tuottavat myös yksityiset yritykset. Viralliset tilastot perustuvat tilastolakiin (23.4.2004/280) ja usein Euroopan unionin asetuksiin. Direktiiveihin perustuva tilastokeruu mahdollistaa vertailtavuuden eri Euroopan unionin jäsenmaiden välillä. Toisaalta se myös rajoittaa vähäisiä voimavaroja. Usein matkailun tilastoinnin on koettu olevan heikompaa kuin muiden elinkeinojen.

Tärkeimpiä matkailun tilastoja ovat Majoitustilasto ja Suomalaisten matkailu –tilasto. Edellinen edustaa periaatteessa asetuksen pohjalta kaikilta tiettyjen ehtojen mukaisilta majoitusliikkeiltä kerättävää dataa ja jälkimmäinen otospohjaista tutkimusta. Käytännössä Majoitustilastoonkaan ei saada tietoja kaikilta vaan puutteita joudutaan imputoimaan eli täydentämään mahdollisimman oikeilla korvikearvoilla. Myös otospohjaisessa Suomalaisten matkailu –tilastossa on omat ongelmansa. Esimerkiksi alle 15-vuotiaita ja yli 84-vuotiaita ei ole mukana otoksessa.

Kuitenkin pahimpana puutteena tilastoissa on pidetty niiden ulkopuolelle jäävää majoitustoimintaa. Majoitustilastossa mukana on majoitusliikkeet, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunu- tai matkailuautopaikkaa sekä retkeilymajat. Monessa maakunnassa pienet majoitusliikkeet muodostavat suuren osan vuodepaikkatarjonnasta.

Viime vuosina merkittäväksi ilmiöksi on noussut Airbnb-majoitus. Ne puuttuvat virallisesta tilastoinnista, mutta tiedot on mahdollista saada yksityiseltä yritykseltä. Niiden merkitys on muutamalla paikkakunnalla huomattava. Airbnb-majoituksesta merkittävä osa alkaa olla ammattimaista toimintaa vaikka alkuperäinen idea oli, että yksityiset ihmiset vuokraavat omia asuntojaan tilapäisesti.

Useita merkittäviä tilastoja on myös lakkautettu rahapulan vuoksi. Näitä ovat esimerkiksi matkailukohteiden kävijämäärä –selvitys ja rajahaastattelu. Jälkimmäisen on korvannut TAK Oy:n keräämä Visit Finland matkailijatutkimus, joka tosin sekin on tauolla tällä hetkellä.

Matkailutuloa tarkastellaan matkustustaseella, joka kuvaa kansainvälisten matkailutulojen ja -menojen suhdetta. Suomessa ja monessa muussa Pohjois-Euroopan maassa on tyypillistä, että käytämme matkailuun ulkomailla enemmän rahaa kuin mitä ansaitsemme Suomeen suuntautuvalla matkailulla. Matkailutilinpito suhteuttaa matkailun Suomen kansantalouteen. Sen avulla voidaan tarkastella matkailun merkitystä suhteessa muihin elinkeinoihin.

Myös maakunta-, kunta- ja matkailukeskustasolla kerätään erilaisia tilastoja mutta usein epäsäännöllisesti. Esimerkiksi kunnan matkailutulo voi olla tärkeä tieto kunnan päättäjille, jotta he ymmärtävät matkailun merkityksen. Todellista merkitystä tiedolla on kuitenkin vasta silloin, kun saatu tulos voidaan suhteuttaa aikaan ja tilaan eli esimerkiksi muiden kuntien matkailutuloon ja vuosimuutokseen. Kovin usein menetelmät poikkeavat toisistaan eivätkä tulokset ole vertailukelpoisia.

Matkailutilastot ovat osittain vajaakäytössä. Niitä hyödynnetään vähän. Osittain tämä johtuu yrityskoosta eli matkailuyritykset ovat usein suhteellisen pieniä eikä niillä ole resursseja tilastojen hyödyntämiseen. Osaltaan kyse on myös henkilökunnan osaamisesta. Koulutuksella on suuri merkitys tilastojen hyödyntämisen lisäämisessä. Myös korkeakouluista valmistuu opiskelijoita heikolla tilastollisella osaamisella.